

Biskop i Nidaros

Herborg Finnset

Visitas i Meråker sokn

i Stjørdal prosti.

26.-31.oktober 2021.

Kirken er bygda

» Kirken er bygda» har vært tema for bispevisitasen i Meråker. Vi har fått foldet ut temaet fra ulike perspektiver: «Vi er kirken» den første dagen ga oss interessante og oppløftende samtaler med ansatte og medlemmer i menighetsrådet, og møte med årets konfirmanter. «Dette er bygda» på dag 2 ga oss møter med bedrifter, lokal næring og en strålende kulturkveld - og dag 3 »kirken i bygda» bød på samtaler med kommuneledelse og besøk på sykehjemmet og samtaler med beboerne.

Disse tre innholdsrike og oppmuntrende dagene har vært innrammet av gudstjenester. Tirsdag morgen begynte vi i Kopperå kapell, i et særpreget kirkerom, preget av 30-tallets formspråk. Her tok sokneprest Arne Magnus Smørvik og organist Olena Yuryeva imot oss til en enkel morgengudstjeneste. Under samlingen ble vi minnet om prost Hoems innvielsespreken i 1936 da han sa: *«Dette kapell er bygd mellom mange kraftstasjoner. Måtte også dette kapell selv bli en kraftstasjon der spreder lys og kraft til befolkningen her oppe, og til dem som søker inn under dette tak, både nu og i kommende tider.»*

At kirken har vært et sted for mening og sammenheng for Meråkers befolkning, kom tydelig fram under visitasen. Slik skal både gudstjenesten og kirka være, som et sted hvor noe skapes og blir til, og fører med seg energien ut til andre sammenhenger.

Å være på visitas er å spørre: «Hvordan står det til?» Formålet med visitasen er å støtte, inspirere og veilede menigheter og ansatte, og synliggjøre kirkas nærvær i lokalsamfunnet. Den er en termometer på hvordan det står til lokalt. Den skal skape rom for å samtale om dagens situasjon om hvor og hvordan veien går videre for lokalmenighetene. Visitasen skal være med på å legge til rette for at kirka enda bedre kan fylle sin oppgave: å være en sammenheng hvor vi får del i Guds nåde og kjærlighet, tro og håp, frimodighet og glede.

Kirken i bygda

Ordet «kirke» kan ha flere betydninger. Noen tenker på bygningen, kirkebygget. Andre tenker på en organisasjon, på folkekirka. Det kan også bety en virksomhet som preger et lokalsamfunn. Alle disse forståelsene av ordet «kirke» har vi hatt anledning til å se på disse dagene.

Vi har besøkt alle tre kirkebyggene i Meråker.

Det startet med åpningsgudstjeneste i **Kopperå kapell**. Den har vi allerede hørt om! Vi har få kirker fra denne perioden, så den er vel verd å ta godt vare på! Kopperå kapell er et minne fra Meråkers storhetstid som industribygd. Den er i god stand utvendig og innvendig.

Den eldste nåværende kirka i Meråker er **Stordalen kapell** fra 1863. Torsdag deltok vi på kveldsgudstjeneste som i hovedsak ble holdt på sørsamisk, og som prest i Saemien Åålmege – Sørsamisk menighet, Einar Sørli Bondevik, ledet sammen med soknepresten, i tillegg deltok ei fantastisk musikkgruppe ledet av Katrine Høttmon.

Mesteparten av gudstjenester og kirkelige handlinger foregår i **Meråker kirke**, som ligger vakkert til når man kommer inn vestfra til Meråker sentrum. Meråker kirke er i ganske god stand, men vi fikk høre om store utfordringer når det er strenge kuldeperioder. Dårlig isolasjon og

oppvarmingskapasitet gjør at kirken ikke lar seg varme opp tilstrekkelig på slike kalde dager. I lengden er det ikke bærekraftig med sånne utfordringer.

Noe av det første som møter deg når du nærmer deg Meråker sentrum er kirkegården. Den ligger der velstelt og presentabel for besøkende. Én ting som vi fikk øynene opp for under denne visitasen er viktigheten av kirkegårdene for folk i bygda. Gravplassarbeiderne Einar Kolden og Tore Øverkil fortalte om sin hverdag som ikke bare består i plenklipping, snørydding og graving. Kirkegårdene besøkes av mye folk, mange bruker tid der til ettertanke, og kan trenge noen å snakke med. Gravplassarbeidernes oppgaver som en førstelinje-tjeneste i møte med sørgende kan vi snakke mer om. Det arbeides med åpne kirker rundt i landet, kanskje skulle vi også ha mer oppmerksomhet på betydningen av åpne og serviceinnstilte kirkegårder? På gravplassen har servicehuset behov for oppjustering, både for personalet og som lager for redskap og utstyr.

Ellers ser vi at **soknestua** ved Meråker kirke er et viktig bygg for menighetens aktiviteter. Dette er et hus for mange typer samvær; kirkekaffe, konfirmantundervisning, møter, minnesamvær, osv. Det er fint å se at huset er i god stand etter omfattende oppussing i løpet av de siste 10-15 årene.

Tilhørighet

Kirkebygget og kirkegården rundt om har sin egen fortelling om rollen kirka har spilt som samlingssted i glede og sorg, ja i alle livets faser, som et sted å høre til. Folk kommer til kirken når viktige begivenheter skal markeres, slik som dåp, konfirmasjon, vigslar og begravelser. Det er svært høy oppslutning om dette fra Meråkers befolkning. Dette kan vi kalle en *livsløpsrytme*, som har sin egen regelmessighet. Slik kan vi beskrive folkekirken som en livsløpskirke hvor alle kirkens medlemmer er regelmessige kirkegjengere. Noen er alltid til stede. Andre bruker kirken i en langsommere rytme – ved de store høytidene, og ved avgjørende veikryss i eget liv, eller i familiens, venners eller naboers liv. Tro og håp, livstolking og velsignelse, tilhørighet, nåde og tilgivelse, fotfeste og himmel – dette er kirkens evige budskap og bidrag – åpen for alle, relevant og viktig for hele livet.

For mange handler kristen tro om tilhørighet og forankring, om tro som er lettere gjort enn sagt. Det er mange måter å uttrykke denne troa på. Det ligger mye ekte tro og kjærlighet gjemt i praktisk arbeid, i engasjement for rettferdighet og bærekraft, for nabolag og lokalsamfunn. Ei folkekirke kan ikke forstå seg selv som troens grensevoktere, men heller som nådens fanebærere. Her skal det være høy himmel, åpne dører, nåde nok for alle som vil være med og høre til.

Bygd og kirke

Visitansens tema gir oss et tydelig bilde av en tett sammenheng mellom folkekirka og menneskene som bor her. Det skal vi ikke se smått på. Å være kirke for dagens mennesker på vårt sted er en oppgave som hele tida er i endring. Fortellinga om Guds kjærlighet, om håp og tro er den samme, men må stadig tolkes og fortelles på nytt og på nye måter for oss som er her nå. Hvordan ivaretar kirka denne oppgaven? Hvordan *møter kirken* det som skjer i våre lokalsamfunn? Vi må alltid

spørre og arbeide med hvordan vi kan videreføre denne samhørigheten for både folket og kirka: Hva er det vi vil skape ny energi av, kraft som *varer*? Hvem er det som nå trenger å bli sett, hvem er det nå som trenger ny kraft? Brua mellom fortid og framtid er den tida som er *nå*. Det er nå det er vår tid, og vår mulighet. Hvor går den beste veien videre for folkekirka i vår tid som en bekjennende, åpen og inkluderende folkekirke?

Dette er bygda

Onsdag kveld var det kulturkveld i samfunnshuset. Lokalet var helt fullt, og vi fikk overvære et bredt kulturprogram, med samtale og kameratslig konkurranse mellom to av bygdas sportshelter, Tora Berger og Frode Estil, korsang, bildekavalkade, musikkskolen, historisk tilbakeblikk planta midt i vår tid,- og selvfølgelig kaffe! Dette skjedde én måned etter at koronarestriksjonene ble avsluttet, og det var kanskje første gang at meråkerbyggen kunne sitte sammen så mange og tett sammen på ett og et halvt år. Gleden og fellesskapet var til å ta og føle på. Takk for en stor opplevelse!

Omsorg preger tilbudet på dagsenteret i kommunen: her bruker ulike grupper lokalene. Vi fikk være på besøk og samtale med gjester på dagsenteret. Det var fint.

Vi har også besøkt Meråker kurbad, som eies av Meråker Sanitetsforening, og er en stor bedrift i kommunen. Her ble vi tatt imot bl a av daglig leder Steinar Volden. Vi fikk høre om hvordan lokalsamfunnets behov for langsiktighet kan kollidere med anbud og tildelinger som har kortere perspektiv, men også hvordan dette skjerper kompetanse og nyskaping.

Kravene fra storsamfunnet overfor «de små» ble også tydeliggjort i et møte med beitelag, reindriftsnæring og naturoppsyn. Den psykiske belastningen av å stadig miste dyr og kontinuerlig leve med trusselen fra rovdyr og de økonomiske tapene det innebærer er én ting, men dokumentasjonskrav fra myndighetene på antall dyr og rovdyrskader er kanskje i lengden enda mer krevende.

Meråker videregående skole er en av landets mest kjente, på grunn av sin toppidrettsprofil.

Hverdagen ved skolen er preget av langrenn, skiskyting, skyting og tilhørende fag, men her er også elever som går studiespesialisering uten idrett. Under besøket fortalte rektor Bjørg Kvannli om skolens spesielle stilling, og noen av utfordringene den har. 90 % av elevene er hybelboere, de yngste er 15 og 16 år når de kommer. De skal tas vare på også utenom skoletid. Vi fikk være med på ei etikk-drøfting med elever og lærere, knyttet til god sportsånd og andre verdier innen idretten.

Meråker kommune

Torsdag hadde vi møte på kommunehuset sammen med ordfører, kommunedirektør og formannskap. Ordfører Kjersti Kjenes ga en presentasjon av kommunen, preget av stolthet, men også ærlig på utfordringer som kommunens politikere må arbeide med. Det ble samtalt om hva kirkens bidrag kan være i dette.

Etter ganske nedslående tall i levekårsundersøkelsen for ungdom, har det vært arbeidet mye med ungdoms levevilkår, og her er antakelig mer å gjøre for å stå sammen om å styrke ungdoms helse og tilhørighet. Her er kirka også en aktuell medspiller, i samarbeid og samskaping med kommune og andre gode krefter

I møter med menighetsråd og kommune har vi sett potensialet for en enda tydeligere samhandling. Hvordan kan kirke og kommune samarbeide tettere om ivaretagelse av ungdommen, med deres utfordringer, og sammen bidra til et enda varmere samfunn? Hvordan kan lokalmenighetens erfaring og kunnskap utnyttes? Her er kirka på tilbudssida.

Enten- eller- gudstjenester.

Gudstjenesten er menighetens hovedsamling. Utenom gudstjenestene som er preget av de store anledninger er «enten-eller-prinsippet» innført i Meråker: **Enten** melder noen dåp til gudstjenesten: da blir den i kirka, **eller** den kan bli flytta til en av institusjonene i bygda. Dette er en strategi som er dristig og konstruktiv, og som egner seg godt i ei mindre bygd hvor det er lett å komme ut med informasjon. På denne måten kan kirka være i stand til å komme til de som ikke lenger kommer seg til kirka, og bygge fellesskap der folk befinner seg. Slik kan kirka være til stede for folk der de er. Dette har selvsagt også en diakonal, omsorgsmessig begrunnelse: vi trenger alle den omsorgen som ligger i å bli sett og møtt, i den situasjonen vi er i.

Institusjonene i bygda blir også regelmessig besøkt av sokneprest og organist. Vi fikk være med på **Meråker helsetun**. Slike institusjonsandakter må legges opp ut fra deltakernes forutsetninger, og sokneprest Arne Magnus tok oss med inn i gode opplevelser som illustrerte budskapet slik at alle kunne gripe det.

Meråker har mange steder hvor det holdes friluftsgudstjenester. Det er et spennende fenomen; og en måte å bruke lokalbefolkningas tilhørighet til ulike steder. !7.maigudstjenesten med besøk fra Åre församling og felles gudstjeneste i Storvallen fjellkapell er en god måte å forvalte vennskapet med grenselandsmenigheten i Sverige. Det er stor oppslutning om mange av disse.

I diakoniplanen for Den norske Kirke er omsorg for skaperverket et eget handlingspunkt.

Skaperverket har sin egen verdi: ikke bare som noe vi skal forbruke, men det har sin egen verdi og sin egen hellighet- hele verden og alt som er i den, er Guds verden. Kanskje skal vi se dette spesielle trekket fra denne synsvinkelen? Fortsett med å prøve ut og feire gudstjenester i det store kirkerommet – under åpen himmel!

Eierskap og tilhørighet: Møtet med de ansatte.

Mye av sammenhengen mellom kirke og kommune synes i Kirkelig fellesråds ansvarsområde. Det meste av fellesrådets arbeid finansieres via kommunale bevilgninger, Den kirkelige virksomheten er mangfoldig, og ansatte og frivillige får realisert mange kirkelige tiltak til tross for få ansatte.

Kirkeverge Solveig Madslangrud leder med stø hånd en kompetent **stab** som har høy motivasjon og som jobber godt sammen.

«Jeg liker meg her, og gleder meg til å gå på jobb hver dag», var gjennomgangstonen vi fikk høre i samtalen med de ansatte. Her er det eierskap til oppgaver, sted og bygninger! Jeg vil berømme staben for deres evne til å samarbeide og hjelpe hverandre med å løse arbeidsoppgaver der det er naturlig. De beskriver selv dette som å arbeide *sømløst*. Noen ganger krysser man definerte jobbgrensener for å få ting *til*. Det er ikke et motiv for å se bort fra arbeidsavtaler, men viser en raushet og samarbeidsvilje som er så viktig for et godt arbeidsmiljø.

Takk til kirkeverge Solveig Madslangrud som i 24 år har vært daglig leder for fellesrådet i Meråker, til Dmytro Yuryev og Lillian Blæstervold for samvittighetsfullt arbeid som kirketjener, klokker og renholder. Til Olena Yuryeva og hennes musikalske bidrag inn i menighetslivet, til Hannelore Selbekk som trør til i trosopplæringa, til gravere og kirketjenere Einar Kolden og Tore Øverkil for mangfoldig arbeid – og til sokneprest Arne Magnus Smørvik.

At Meråker har et velfungerende menighetsliv må ikke minst menighetsrådet takkes for. Vi har hørt at det er lett å få folk til å stille til valg til menighetsrådet, og tilbakemeldingene vi fikk var at de opplever dette som et meningsfullt arbeid. Takk til leder Anne-Marie Uppstrøm og hennes medarbeidere for trofast arbeid til beste for kirkelivet i Meråker.

Nye historier

Meråker/ Mearohke er ei bygd med samisk nærvær, kommunen er del av to reinbeitedistrikter, og samisk språk og kultur er en del av lokalsamfunn og kirkeliv. I visitasen blei det synliggjort gjennom den tospråklige gudstjenesten i Stordalen kapell.

Å bære en samisk identitet har ikke vært enkelt i mange lokalsamfunn. Mange har brukt mye krefter på å skjule sin samiske tilhørighet, og det har vært skam knyttet til å være samisk.

Kryssende interesser mellom gårdbrukere og reindrift, og i dag mellom reindrift og økende ferdsel og bruk av utmarks-områdene er tema som krever dialog og respekt. Vi er nå midt inne i perioden Sannhets- og forsoningskommisjonen arbeidsperiode. Kommisjonen skal kartlegge myndighetenes politikk og virksomhet overfor samer og kvener og norsksfinner, undersøke virkningene av fornorskinga, og foreslå tiltak som kan bidra til videre forsoning.

Historiene om urett og diskriminering må fortelles og lyttes til, - men nå har vi en mulighet til at det kan skapes *andre* historier fra vår tid: om forståelse, mangfold og fellesskap. Det er *vi* som former historien nå. Vi har en mulighet til å gå en annen vei enn de som var her før oss.

Barn og unge

Kirken er blant annet en viktig tradisjonsbærer. Derfor er trosformidling til barn og unge så viktig. «Den kirke som ikke overleverer, vil ikke overleve», heter det. Også innenfor trosopplæringen ser vi at det er god oppslutning i Meråker. Her opplever vi at det er godt samarbeid med Stjørdal kirkelige fellesråd. Ragnhild Ljøkjel er leder for trosopplæringen i Stjørdal og Meråker, og av den totale trosopplæringsressursen er en 25% stilling satt av til bruk i Meråker. Tilsetting i denne stillingen er på gang. Her er også frivillige en viktig ressurs. Sammen får man iverksatt mange gode tiltak for barn og unge i trosopplæringen. Her har bl a Mandagsklubben vært viktig i mange år.

Vi fikk være med på en ettermiddag med konfirmantundervisning. Opplegget som er valgt i Meråker er nyskapende, med stasjonsundervisning med vekt på opplevelsen. Det var et uforglemmelig øyeblikk å få besøk av Jesus, som med en quiz formidlet bibelhistorier til konfirmantene- Arne Magnus spiller på mange strenger! Det er klokt at foreldrene blir utfordret til å delta i konfirmantarbeidet, og slik åpne flere rom for deltakelse.

Nå håper vi at vi er gjennom perioden med pandemi-restriksjoner. Det er all grunn til å gi honnør til ansatte og frivillige, tenker nytt og strekker seg langt for at kirka skal gi et helhetlig tilbud i lokalsamfunnet, også i en krisetid som dette.

Siden forrige visitas har det vært nedskjæringer i de kommunale bevilgninger, og diakonstillingen er blitt borte. Men de de diakonale oppgavene, eller omsorgs-utfordringene, blir ikke borte av den grunn.

Sokneprest Arne Magnus Smørvik har lagt ned et imponerende arbeid for kirken i Meråker. Hans pastorale oppgaver omfatter også mye diakoni og trosopplæring, ja, han har en finger med i det meste som skjer i kirken. Arne Magnus har et stort kontaktnett og kjenner bygda godt. Det er rørende å se hvor godt haner blitt mottatt da han kom tilbake til Meråker i år, etter å ha tjenestegjort et annet sted over en periode.

Oppsummering

Denne visitasen har vært innholdsrikt møte med et lokalsamfunn med tydelig særpreg. Vi har snakka sammen om samhørighet og fellesskap, om kirkas rolle og plass i bygda, og den rollen den har som oppgave å fylle. Kirka har mange åpne rom som ansatte og frivillige med frimodighet kan gå inn i.

Til slutt vil jeg gi noen utfordringer med på veien videre:

- I 2024 er både Meråker kommune og Meråker kirke 150 år. Ikke så underlig om kirkebygget trenger ekstra omsorg. Arbeidet med å planlegge oppgradering og enøk-tiltak må begynne snart om Meråker kirke skal framstå som et varmt og bærekraftig kirkerom i 24.
- Gå videre med modellen med «enten-eller-gudstjenestene», i kombinasjon med friluftsgudstjenester, og hva som er typisk for Meråker-gudstjenestene.
- Kirkegården er et viktigere sted i bygda enn vi ofte tenker. Hva kan gjøres for å ta vare på det som skjer der?
- Still spørsmålet: Hvem trenger å bli sett nå? Jeg vil oppfordre kirke og kommune til å fortsette samtalen om mulighetene for samskaping og prosjekter knyttet til ungdom og omsorg.

Til slutt: TAKK. Et stort takk for gjestfrihet og varm mottakelse overalt!

Takk til dere som har planlagt og deltatt under visitasdagene. Særlig takk til sokneprest Arne Magnus Smørvik som har fylt mange roller disse dagene, til kirkeverge Solveig Madslangrud, og takk til kommuneledelse og ordfører Kjersti Kjenes for gode samtaler i løpet av disse dagene

Og sist, men ikke minst: Takk til prost Jon Henrik Gulbrandsen og rådgiver Olav Dahle Svanholm for konstruktivt og godt arbeid og medarbeiderskap!

Må Gud velsigne Meråker menighet, og veien videre som bygd og kirke sammen!

Dokumentasjon

Til visitasen har prostiprest/fung spr Dagfinn Slungård i samråd med menighetsrådet utarbeidet visitasberetning for den kirkelige virksomheten i soknet. Kirkeverge Solveig Madslangrud har skrevet fellesrådets rapporter om kirken, kirkegårder og lokale rammevilkår. Prost Jon Henrik Gulbrandsen har utarbeidet en befaringsrapport for bygg og anlegg. Tusen takk til dere alle!

Rapportene gir innsikt i de lokale forholdene. De er viktig som forberedelse, og viktig for arbeidet under selve visitasen. Rapportene har vært utgangspunkt for samtale med rådene og de ansatte. Rapportene vil sammen med dette foredraget være en del av de dokumentene som sammen utgjør visitasprotokollen. Den samlede skriftlige dokumentasjonen av visitasen vil også være underlagsmateriale for oppfølgingsarbeidet etter visitasen. Prost Jon Henrik Gulbrandsen vil følge opp med samtaler og besøk i løpet av det neste halve året.